

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної і науково-педагогічної роботи та рекрутації,
проф. Гаврилюк С. В.

Гаврилюк

2016 р.

Всесвітня політична історія

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалаврів

галузі знань 0301 соціально-політичні науки

спеціальності 052 політологія

освітньої програми Політологія

Луцьк – 2016

Робоча програма навчальної дисципліни “Всесвітня політична історія” для студентів галузі знань 0301 соціально-політичні науки, спеціальності 052 політологія, освітньої програми “Політологія”.

” ____ ” _____, 2016 р. - 27 с.

Розробник: Білик Вікторія Андріївна, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії.

Рецензент: Рудянин Іван Петрович, кандидат історичних наук, доцент.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії.

протокол № 1 від _____ 2016 р.

Завідувач кафедри _____ (Карліна О. М.)

Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією історичного факультету

протокол № 1 від _____ 2016 р.

Голова науково-методичної

комісії факультету _____ (Карліна О. М.)

Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету

протокол № ____ від ____ _____ 2016 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни “Всесвітня політична історія” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів “Політологія”.

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ВСЕСВІТНЯ ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ ”

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 7	Шифр і назва галузі знань: <i>0301 соціально-політичні науки</i>	<i>нормативна</i>
	Шифр і назва спеціальності <i>052 політологія</i>	
Модулів: 2	Освітня програма <i>Політологія</i>	Рік підготовки: <i>перший</i>
Змістових модулів: 2		Семестр: <i>перший</i>
ІНДЗ: <i>немає</i>		Лекції: <i>48 год.</i>
Загальна кількість годин:		Практичні (семінари): <i>42 год.</i>
Тижневих годин (для денної форми навчання):	Освітній ступінь <i>бакалавр</i>	Консультації: <i>11 год.</i>
Аудиторних: <i>6 год.</i>		Індивідуальна робота: <i>год.</i>
самостійної роботи: <i>4 год.</i>		Форма контролю: <i>екзамен</i>
консультації: <i>0,5 год.</i>		

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вміння досліджувати та аналізувати сучасні політичні та державотворчі процеси в Україні та в світі загалом не можливе без вивчення світового досвіду державотворення і становлення політичної влади.

Перші держави зародилися ще в Стародавньому Сході, цей процес продовжився в епоху античності. У середні віки відбулися глибокі зміни в політичному розвитку суспільства. Упродовж зазначених періодів виникали і розвивалися різні типи держав – східні деспотії, імперії, античні міста-поліси і республіки, середньовічні абсолютні і станово-представницькі монархії. Їхня еволюція, трансформація чи занепад продовжилися у новий та новітній час.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів уявлень і знань про основні етапи становлення, розвитку та занепаду старосхідних, античних, середньовічних, модерних та новітніх держав, особливості їх політичного, соціально-економічного та культурного функціонування.

Завдання навчальної дисципліни:

- відобразити основні чинники формування, функціонування та еволюції стародавніх, античних, середньовічних та модерних цивілізацій, державних утворень у новітню добу, виявити їх особливі риси та взаємозв'язки;
- проаналізувати економічні, соціальні, політичні та культурно-етнічні характеристики функціонування держав;
- простежити напрями еволюції політичної структури;
- виявити загальні та особливі риси розвитку старосхідної, античної, модерної та новітньої цивілізацій;
- виробити вміння та навички самостійної роботи студентів із джерелами та історичним матеріалом, науковою літературою та періодичними виданнями, монографічною літературою.

ВИМОГИ ДО ЗНАТЬ ТА УМІНЬ СТУДЕНТІВ

Студент повинен знати:

- основні етапи еволюції цивілізацій;
- чинники формування соціально-економічної та політичної системи;
- особливі та загальні риси розвитку держав на різних етапах їх історичного та політичного функціонування;
- основний понятійний матеріал; джерельну базу; історіографію; карту.

Студент повинен уміти:

- аналізувати і узагальнювати зміст історичних джерел різних історичних епох;
- виділяти причини та наслідки подій зазначених епох;
- прослідкувати логіку розвитку тієї чи іншої події;
- давати оцінку історичним подіям, постатям, явищам;
- володіти історичною термінологією; встановлювати синхронність подій, аналізувати зміст історичної карти;
- аргументувати власну думку в дискусійних питаннях;
- опрацьовувати історичну літературу та періодику;
- застосовувати набуті знання, навички та вміння в самостійній науковій та педагогічній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 111 годин / 4 кредити ECTS.

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг годин	Кількість годин				Підсумковий контроль
				Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Консультації	
Денна	I	1	111	48	42	0	11	Екзамен

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Стародавній Схід, античний світ та епоха Середньовіччя.

Тема 1. Вступ до курсу “Всесвітня політична історія.” (2 год.)

Мета, предмет і завдання курсу. Поняття “політогенез”. Джерела вивчення державотворчих процесів. Історіографія питання. Економічні передумови становлення і розвитку політичної влади та держави. Шляхи формування політичної влади: військовий, аристократичний, плутократичний.

Основні шляхи виникнення держави у різних регіонах.

Тема 2. Етапи становлення державних утворень Стародавнього Єгипту. (2 год.).

Термін “Стародавній Схід”. Умовність назви “Стародавній Схід”. Географічні межі Стародавнього Сходу. Старосхідні цивілізації: єгипетська, шумерська, вавилонська, урартська, індська, індуїстська, старокитайська. Історіографія питання. Періодизація історії стародавнього Єгипту (Древнє, Середнє, Нове царства). Природнокліматичні умови. Виникнення та розвиток держав у долині Нілу. Іригаційні системи. Суспільний устрій та його еволюція. Державний лад, суд, збройні сили. Основні риси староегипетського права. Основні напрямки зовнішньої політики єгипетських фараонів.

Тема 3. Держави Стародавнього Китаю. (2 год.)

Хронологія та періодизація давньокитайської історії. Племена Ся: дискусійні питання. Виникнення держави та її розвиток. Держава Шан (Інь) – світанок китайської державності. Держава Західне Чжоу. Внутрішні міжусобиці та утворення Східного Чжоу. Боротьба китайських царств за гегемонію. Імперія Цінь. Реформи Шан Яна. Утворення держав Західна і Східна Хань, їх політичний та соціально-економічний розвиток.

Тема 4. Державні утворення на території Стародавнього Ірану (2 год.).

Стародавній Елам. Мідійське царство у VIII–VI ст. до н. е. Поява персів. Ассирійська експансія та її вплив на об’єднання дрібних мідійських князівств у спільну державу. Об’єднання мідійських племен в єдину державу за царя Кіаксара в першій половині VII ст. до н. е. Завоювання Персії (близько 624 р. до н. е.), Парфії та Гірканії (на схід від Каспію), Вірменії. на початку VI ст. до н. е.

Утворення і розвиток держави Ахеменідів. Завоювання перськими царями з роду Ахеменідів сусідніх територій. Кір II. Завойовницька політика Кіра II. Камбіз – спадкоємець Кіра II. Державний переворот у Персії. Держава Ахеменідів у V–IV ст. до н. е. Зовнішньополітична ситуація у IV ст. до н. е. Падіння Ахеменідської держави у 330-му р. до н. е.

Тема 5. Греція в передполісню добу (2 год.)

Поняття “античність”. Хронологія та періодизація античної історії. Географічні межі. Стародавня Греція та Стародавній Рим. Особливості “палацових” цивілізацій. Основні типи полісів: тиранія, демократія, олігархія. Афіни і Спарта – як приклади грецьких полісів. Економічні, політичні, соціальні особливості полісів.

Закономірності виникнення перших держав на Криті та в Ахейській Греції. Характерні особливості Крито-мікенської цивілізації. Функції царської влади у Критській морській державі. Падіння мінойської цивілізації. Розклад родових відносин і створення передумов для розвитку полісного ладу. Соціальна структура гомерівського суспільства.

Формування полісного устрою в Аттиці. Особливості соціальної структури грецького суспільства в архаїчну добу.

Тема 6. Криза полісної системи. Встановлення македонської гегемонії в Греції.

Доба еллінізму (2 год.).

Поняття “криза полісної системи”. Соціально-економічні прояви кризи поліса. Політична ситуація в грецьких полісах періоду кризи. Пелопоннеські війни. Коринфська війна. Анталкідів мир. Перший і другий Афінівський морський союз. Херонейська битва. Коринфський конгрес і встановлення македонської гегемонії в Греції. Суть еллінізму і його значення.

Тема 7. Соціальна та політична структура, державний устрій

Римської держави у VIII – III ст. до н. е. (2 год.).

Походження міста Рима. Закони XII таблиць. Реформи Сервія Тулія та введення народного трибунату. Боротьба за римську гегемонію. Об'єднання Італії під владою Риму. Соціальна структура римського суспільства. Патриції та плебеї. Раби. Передумови демократизації суспільно-політичного ладу Римської республіки. Ординарні та екстраординарні магістратури. Функції сенату. Виконавча влада.

Тема 8. Еволюція політичної системи Римської держави (I ст. до н. е. – V ст. н. е.) (2 год.).

Політичний переворот 82 р. до н. е. та встановлення диктатури Сулли. Повстання Серторія та Спартака. Юлій Цезар. Аграрний законопроект Сервілія Рулла. Перший тріумвірат. Консульство цезаря та Трибунат Клодія. Боротьба між Цезарем і Помпеем. Диктатура Цезаря та його законодавство. Боротьба за владу після смерті Цезаря. Другий тріумвірат. Громадянська війна між Антонієм і Октавіаном. Причини і наслідки падіння республіки.

Тема 9. Варварські держави у ранньому Середньовіччі (2 год.)

Цивілізаційні особливості західноєвропейського середньовічного регіону. Взаємовідношення античної і варварської спадщини як фундамент типології середньовічних суспільств. Розселення германських племен (готів) в Іспанії та Італії. Вестготське, Вандальське та Остготське королівства. Виникнення Франкської держави Меровінгів. Господарський та суспільний лад Франкського королівства за “Салічною правдою”. Галло-римське населення. Вторгнення германських племен в Британію в сер. V ст. Створення семи незалежних британських королівств. Особливості економічного розвитку Британії в ранньому середньовіччі.

Тема 10. Особливості розвитку середньовічної Німеччини. Священна Римська імперія (2 год.)

Виникнення німецького королівства. Саксонська династія. Правління Генріха I та Оттона I. Походи в Італію. Виникнення Священної Римської імперії. Оттонівська церковна політика. Імперська церква. Політичний розвиток імперії. Карл IV. Золота булла. Органи станового представництва в імперії. Німецьке феодалне право.

Тема 11. Середньовічні держави на Піренейях, Апенінах та Балканах. Загальна характеристика (2 год.)

Реконкіста на Піренейях. Вплив Реконкісти на соціально-економічний розвиток півострова в XII–XIII ст. Кастилія, Арагон та Португалія. Об'єднання Кастилії та Арагону. Завершення Реконкісти і діяльність “Святої інквізиції” на Піренейському півострові. Політична роздробленість Італії в XI ст. Піднесення італійських міст і їх боротьба за самоврядування. Утворення міст-держав. Міланське герцогство, Генуя та Венеція. Папська область. Встановлення іспанської влади в Неаполітанському королівстві в першій половині XV ст.

Перше і Друге Болгарські царства. Утворення та розвиток Сербської держави.

Тема 12. Особливості політичного розвитку Європи у XVI – XVII ст. (2 год.)

Формування абсолютної монархії у Франції на початку XVI ст. Дворянство – опора французького абсолютизму. Посилення абсолютизму в середині XVI ст. Прихід до влади єпископа Армана Жана дю Плессі (Ришельє). Основні заходи кардинала Ришельє в політиці зміцнення абсолютизму.

Розвиток капіталістичних відносин в англійському селі та місті. Початок аграрного перевороту. Тюдорівське законодавство. Причини і наслідки англійської Реформації. Тюдори та суспільно-політичний розвиток Англії в XVI ст.

Особливості німецького абсолютизму. Роздробленість Німеччини.

Змістовий модуль 2. Політична історія країн Європи, Америки та Азії в нову та новітню епоху.

Тема 13. Буржуазні революції у Нідерландах, Англії та Франції (2 год.)

Нідерланди у складі імперії Карла V та за часів Філіпа II. Початок національно-визвольного руху. Політика принца Оранського та дворянської еміграції. “Гентське умиротворення”. Арраська і Утрехтська унії. Створення республіки об’єднаних провінцій та соціальна боротьба.

Англійський абсолютизм. Буржуазно-дворянська опозиція. Скликання Довгого парламенту та його законодавча діяльність. Програма індепендентів. Левеллери. Індепендентська республіка, її внутрішня та зовнішня політика. Олівер Кромвель. Криза республіки. Становлення системи протекторату, її функціонування і криза. Реставрація монархії.

Французьке Просвітительство. Фінансова і економічна криза. Спроба реформ. Генеральні штати. Установчі збори. Конституція 1791 р. Революція у Франції і Європа. Повалення монархії. Початок терору. Повстання 31 травня – 2 червня 1793 р. Конституція 1793 р. Політична система якобінської диктатури. Криза і падіння якобінської влади. Франція у період Консульства та Імперії. Політика Наполеона.

Тема 14. Війна за незалежність північноамериканських колоній, створення США та політичний розвиток країни до кінця XIX ст. (2 год.).

Перші англійські колонії. Індіанські народи. Формування північноамериканської нації. Освітняництво. Б. Франклін. Т. Джефферсон. Політична і громадська активність колоністів.

Економічні і політичні протиріччя між колоніями і метрополією. Початок збройної боротьби. “Декларація незалежності”. Демократичні перетворення. Хід воєнних подій. Дж. Вашингтон. Міжнародне становище США. Версальський мир. Становлення державності США. “Статті конференції”. Конституція 1787 р. “Біль про права”. Формування та розвиток партійної системи.

Передумови другої ліберально-демократичної революції у США. Ідеологія рабовласництва. Боротьба фермерства за демократичне вирішення аграрного питання. Колонізація західних земель і загострення боротьби за владу у США. А. Лінкольн. “Конституційна війна” (1861-1862). Військові невдачі Півночі. Радикальні республіканці. Акт про гомстеди. Прокламація про звільнення рабів.

Реконструкція, її цілі та методи здійснення. Варіанти реконструкції. “Президентська реконструкція”. Радикальна реконструкція 1867-1869 рр. Демократичні реформи на Півдні. Поправки до федеральної Конституції. Незавершеність другої ліберально-демократичної революції.

Тема 15. Перша світова війна 1914 – 1918 р.р. та створення Версальсько–Вашингтонської системи міжнародних відносин (2 год.).

Наростання протиріч між Троїстим союзом і Антантою. Сараєвське вбивство і липнева криза 1914 р. Початок війни. Воєнні дії і дипломатична боротьба. Становище на Східному і Західному фронтах. Проблема мобілізації людських і матеріальних ресурсів для ведення війни.

Революції у Росії та її вихід із стану війни. Держави Антанти і Радянська Росія. Брест-Литовський мирний договір. Поглиблення внутрішньополітичної кризи в країнах германського блоку. Капітуляція країн Четверного союзу. Паризька мирна конференція. В. Вільсон і його ініціативи по демократизації міжнародних відносин. Версальський мирний договір. Мирні договори з союзниками Німеччини. Ліга націй. США і Версальська система. Вашингтонська конференція. Версальсько-Вашингтонська система – нова система міжнародних відносин.

Тема 16. Революційно – політичні кризи 1917 – 1923 р.р. (2 год.).

Жовтнева революція 1917р. у Росії. Основні етапи, зміст та наслідки громадянської війни. Політика і система воєнного комунізму. Голод 1921-1922 рр. НЕП. Створення СРСР та його зовнішня політика у 20-ті рр. Індустріалізація і колективізація. Сталінізм і формування тоталітарної свідомості. Міжнародне становище СРСР.

Основні риси і форми революційної кризи в країнах Центральної Європи. Революція 1918-1919 рр. у Німеччині. Партійно-політична боротьба. Створення Компартії Німеччини та її політика. Баварська Республіка та її поразки. Національні збори у Німеччині. Веймарська Конституція.

Національні і революційні рухи в Австро-Угорщині. Розпад монархії Габсбургів і створення нових національних держав. Революції в Австрії та Угорщині. Проголошення Угорської Радянської республіки та її поразка. Авторитарний режим Хорті.

Тема 17. США у 1930 – ті роки. «Новий курс Ф. Рузвельта» (2 год.).

Президентські вибори у США 1932 року. Ф. Рузвельт і його «новий курс». Нові законодавчі акти. Г. Гопкінс та діяльність Федеральної надзвичайної адміністрації допомоги (ФЕРА). Державний бюджет як механізм перерозподілу національного доходу між різними верствами суспільства. Нова податкова політика. Лібералізм «нового курсу» Ф. Рузвельта як стрижневий фактор суспільного життя нації.

Президентські вибори 1936 року. Партійно – політична боротьба навколо «нового курсу». Економічний спад 1937–1938 р.р. Нові механізми економічної політики «кейнсіанської економіки». Антимонополістичний рух. Підсумки «нового курсу». Зовнішня політика Ф. Рузвельта. Боротьба між інтервенціоністами і ізоляціоністами.

Тема 18. Фашизм в Італії та націонал–соціалізм у Німеччині: режим влади, ідеологія і політика (2 год.).

Світова економічна криза 1929-1933 рр. Загальні риси та особливості розвитку фашизму у 20-30-ті рр. Фашистський режим в Італії. Корпоративна доктрина фашизму. Масові фашистські організації. Фашизація сфери культури і освіти. Особливості ідеології. Расові закони 1938 р. Відносини з Ватиканом. Місце і роль антифашистського руху в Італії.

Нацистський режим у Німеччині та його тоталітарна сутність. НСДАП. Ідеологія і програма націонал-соціалізму. Система тотального державного регулювання. Мілітаризація економіки і суспільства. Соціальна політика фашизму. Агресивна політика фашистських країн. Створення агресивного блоку держав на чолі з Німеччиною. Зміна співвідношення сил у Європі у результаті фашистської агресії. Антифашистський рух. Крах Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин. Діяльність Ліги націй. Мюнхенська змова і захоплення Німеччиною Чехословаччини. Політична криза 1939 р. Пакт Молотова - Рібентропа 23 серпня 1939 р. і таємні протоколи до нього.

Тема 19. Друга світова війна (2 год.)

Причини, характер і періодизація Другої Світової війни. Напад нацистської Німеччини на Польщу. “Дивна війна” на Західному фронті. Напад нацистської Німеччини на СРСР. Україна у планах нацистських загарбників.

Вступ у війну США. Формування антифашистської коаліції. Битва під Москвою. Агресія Японії на Тихому океані та в Азії. Японська окупаційна політика. Корінний перелом у ході Другої світової війни. Вирішальні битви під Сталінградом і Курськом. Висадка союзників у Північній Африці та в Італії. Підйом антифашистського руху опору. Криза фашистського блоку.

Створення і роль другого фронту. Головні бойові операції по визволенню України. Кримська (Ялтинська) конференція. Капітуляція нацистської Німеччини. Створення ООН. Берлінська (Потсдамська) конференція та її рішення. Вступ СРСР у війну проти Японії. Підсумки Другої світової війни.

Тема 20. США і країни Західної Європи у період післявоєнної реконструкції і «холодної війни» (1945 р. – 1970–ті рр.) (2 год.).

Специфічні риси формування системи міжнародних відносин після Другої Світової війни. Сан-Франциський мирний договір. Розкол Німеччини та утворення НДР і ФРН. Структура і цілі НАТО. Гонка озброєнь. Особливості політичного економічного і соціального розвитку капіталістичних країн Західної Європи і США. План Маршалла.

Внутрішня і зовнішня політика консервативного кабінету У.Черчіля. Уряд А.Ідена і Суецька криза. Партійно-політична боротьба у Франції. Ш.де Голль – людина і політик. Італійське “економічне диво”. Проблема національної єдності німців. Діяльність уряду К. Аденауера. “Економічне диво” ФРН. Доктрина “соціальної ринкової економіки”.

Програма і політика “нових рубежів” уряду Дж. Кеннеді. Соціально-економічна політика урядів Ніксона і Форда. “Уотергейтська справа”. Зовнішньополітична стратегія США. Карибська криза. Міжнародні угоди між США і СРСР 1972-1974 рр. ОСВ-1. Внутрішня і зовнішня політика консервативних і лейбористських кабінетів в Англії. М. Тетчер – людина і політик. Політика урядів Ж. Помпіду і Ж. д’Естена у Франції. “Східна політика” уряду В. Брандта у ФРН і політична боротьба навколо “східних договорів”. Нові соціальні рухи у ФРН. Партія зелених. Неофашизм в Італії.

Тема 21. СРСР і країни Центрально і Південно – Східної Європи у період післявоєнної реконструкції і «холодної війни» (1945 р. – 1970–ті рр.) (2 год.).

Наслідки Другої Світової війни : людські і матеріальні втрати. Стан економіки СРСР і визначення пріоритетів в економічній політиці. Заходи по зміцненню режиму особистої влади Сталіна і боротьба з вільнодумством у суспільстві. Постанова ЦК КПРС “Про подолання культу особистості і його наслідків”. Зовнішньополітичний курс СРСР. Початок “холодної війни”. Стосунки СРСР з країнами Східної Європи. СРСР і німецьке питання. Особливості післявоєнної ситуації в країнах Центральної і Південно-Східної Європи. Встановлення тоталітарних комуністичних режимів. Партійні чистки, репресії.

Соціально-політичні кризи 1953-1956 рр. у Польщі, НДР, Угорщині, Чехословаччині. Діяльність Організації Варшавського договору. Відставка М.С. Хрущова. Проголошення принципу “колективного керівництва”. “Застій” у кадровій політиці вищого ешелону влади. Концепції “розвинутого соціалізму” і «радянського народу» як нової історичної спільності”. Конституція СРСР 1977 р. Особливості суспільно-політичної кризи у Чехословаччині. “Празька весна” 1968 р. Введення у Чехословаччину радянських військ. Розвиток системи суспільного самоуправління в Югославії.

Формування організованої опозиції у Польщі. Політика Я.Кадара в Угорщині. “Берлінська стіна”. Авторитарний політичний режим Н.Чаушеску у Румунії. Політика розрядки міжнародної напруженості.

Тема 22. Крах комуністичної системи і радикальні перетворення у СРСР і у країнах Центральної і Південно – Східної Європи (80–ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.) (2 год.).

Неефективність економічної системи соціалізму. Наростання кризових явищ. Соціально-політична криза у Польщі. Проголошення політики перебудови у СРСР. Діяльність М.С.Горбачова.

Демократичні революції в країнах Центральної і Південно-Східної Європи на рубежі 1980-90-х рр. Особливості посттоталітарних суспільств. Політичні, економічні і соціальні перетворення, курс на співпрацю з західноєвропейськими політичними та економічними інститутами і об'єднаннями (НАТО, Євросоюз, та інші). Боротьба “Солідарності” і революція у Польщі. Перемога “Солідарності” на виборах 1990 р. Президент Л. Валенса. Перемога на виборах А.Квасьневського. Нова Конституція Польщі 1997 р.

Особливості соціально-політичної кризи у НДР. Масова втеча до ФРН. Падіння “Берлінської стіни”. Перші загальнонімецькі вибори. Об'єднання Німеччини 1990 р. “Оксамитова революція” у Чехословаччині. Президент В.Гавел. Припинення федерації чехів і словаків і утворення Чеської і Словацької республік. “Тиха революція” і суспільно-політичні зміни в Угорщині. Народне повстання і революція в Румунії. Розпад Югославії і створення нових держав на Балканах.

Тема 23. Європейський Союз : історія, політична структура, досягнення та проблеми розширення (2 год.).

Історичні традиції федералістських теорій європейського об'єднання. Історичні передумови й рушійні сили інтеграційних процесів у Західній Європі. Початковий період європейської інтеграції. Європейське співтовариство вугілля і сталі. Римські договори. Заснування ЄЕС.

Формування Спільного ринку та інституціональної системи Європейських співтовариств. Створення системи Європейського політичного співробітництва. Проблема розширення Європейського співтовариства. Єдиний Європейський акт. Геополітичні зміни кінця 80-х – початку 90-х років і перспективи європейського будівництва.

Маастрихтський договір та утворення Європейського Союзу. Вступ Австрії, Фінляндії та Швеції до ЄС. Амстердамський договір. Інституціональна реформа ЄС. Зовнішня політика і політика безпеки ЄС. Політика розширення ЄС на Схід: передумови, проблеми та наслідки.

Україна на шляху до європейської інтеграції. Співробітництво між Україною та ЄС.

Тема 24. Соціально – політичний розвиток Китаю та Японії у другій половині ХХ – початку ХХІ ст. (2 год.).

Особливості післявоєнного розвитку Китаю. Утворення КНР. Мао Цзе-дун і політика “великого скачка”. Специфіка радянсько-китайських міжнародних відносин. Культурна революція” в Китаї та її наслідки.

Рішення грудневого (1978 р.). Пленуму ЦК КПК про курс на реформи. Ден Сяопін і політика реформ. Причини економічних успіхів сучасного Китаю. Іноземні інвестиції в економіці Китаю. Вільні економічні зони Китаю. Зовнішньополітичні орієнтири Китаю на початку ХХІ ст.

Японія після другої світової війни. Американська окупація Японії. Відновлення економічних і політичних позицій Японії. Реформи. Договір безпеки між США і Японією. Антивоєнний рух. Створення ліберально – демократичної партії і формування її політичного курсу. Відновлення відносин з СРСР.

Прискорення економічного зростання з середини 50-х рр. ХХ ст. Структурна перебудова японської економіки з середини 70 – х років. Поглиблення

військового співробітництва з США і політика санкцій відносно СРСР. Проблема «північних територій». Тенденції соціально – економічного і політичного розвитку Японії на рубежі ХХ–ХХІ ст. Японія у міжнародних відносинах та її роль у Азійсько–Тихоокеанському регіоні.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на: аудиторні та поза аудиторні заняття (денна форма)				
	Лекції	Семінари	Сам. роб.	Консультації	Усього
Змістовий модуль 1. Стародавній Схід, античний світ та епоха Середньовіччя.					
Вступ до курсу “Всесвітня політична історія.”	2				2
Етапи становлення державних утворень стародавнього Єгипту.	2			1	3
Розвиток державності у Межиріччі.		2			2
Політична історія стародавньої Індії		2			2
Держави Стародавнього Китаю	2				2
Централізація Стародавнього Китаю		2			2
Виникнення та розвиток Перської держави	2				2
Греція в передполісну добу	2			1	3
Криза полісної системи. Встановлення македонської гегемонії в Греції. Доба еллінізму	2				2
Афінський поліс VI–V ст. до н. е.		2			2
Держава Олександра Македонського		2			2
Політичний розвиток Римської держави у VIII–II ст. до н. е.	2				2
Еволюція політичної системи Римської держави (I ст. до н. е. – V ст. н. е.)	2			1	3
Римська держава в добу пізньої республіки та принципату (III ст. до н. е. – I ст. н. е.)		2			2
Варварські держави у ранньому Середньовіччі.	2			1	3
Франкське королівство епохи Каролінгів		2			2

Середньовічна Англії. Велика Хартія вольностей 1215 р. в історії Англії.		2			2
Особливості розвитку середньовічної Німеччини. Священна Римська імперія.	2				2
Середньовічні держави на Піренеях, Апенінах та Балканах. Загальна характеристика.	2			1	3
Виникнення і розвиток середньовічної держави в Польщі. IX–друга половина XIV ст.		2			2
Становлення та розвиток Чеського королівства (IX–XIV ст.)		2			2
Географічні відкриття європейців в XVI – I пол. XVII ст.		2			2
Особливості політичного розвитку Європи у XVI – XVII ст.	2				2
Разом за змістовим модулем 1	24	22		5	51
Змістовий модуль 2. Політична історія країн Європи, Америки та Азії в нову та новітню епоху.					
Буржуазні революції у Нідерландах, Англії та Франції.	2				
Буржуазні революції у Нідерландах (XVI ст.) та у Англії (XVII ст.).		2		1	3
Війна за незалежність північноамериканських колоній, створення США та політичний розвиток країни до кінця XIX ст.	2				2
Американська буржуазна революція X VIII ст.		2			2
Велика французька буржуазна революція XUIII ст.		2			2
Перша світова війна 1914 – 1918 р.р. та створення Версальсько–Вашингтонської системи міжнародних відносин.	2				2
Німецька імперія у 1871-1914 рр.		2			2
Революційно – політичні кризи 1917 – 1923 рр.	2				2
США у 1930–ті рр. «Новий курс» Ф. Рузвельта.	2				2

Фашизм в Італії та націонал–соціалізм у Німеччині: режим влади, ідеологія і політика.	2			1	3
Фашистські режими у Європі у 20-30-ті рр. ХХ ст.		2			2
Друга світова війна	2				2
Друга світова війна 1939-1945 рр. та її наслідки.		2			2
США і країни Західної Європи у період післявоєнної реконструкції і «холодної війни» (1945 р. – 1970–ті рр.)	2			1	3
СРСР і країни Центрально і Південно – Східної Європи у період післявоєнної реконструкції і «холодної війни» (1945 р. – 1970–ті рр.)	2				2
“Холодна війна” у контексті всесвітньої історії		2			2
Крах комуністичної системи і радикальні перетворення у СРСР і у країнах Центральної і Південно – Східної Європи (80–ті рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.)	2			1	3
Соціально-політичний розвиток СРСР та країн Східної Європи у 1945- 1985рр.		2			2
Європейський Союз : історія, політична структура, досягнення та проблеми розширення	2			1	3
Соціально – політичний розвиток Китаю та Японії у другій половині ХХ – початку ХХІ ст.	2			1	3
Китай у другій половині ХХ – початку ХХІ ст.		2			2
Японія у другій половині ХХ – початку ХХІ ст.		2			2
Разом за змістовим модулем 2	24	20		6	50
Усього годин:	48	42		11	101

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Теми	Кількість годин
-------	------	-----------------

Змістовий модуль 1. Стародавній Схід, античний світ та епоха Середньовіччя.		
1.	<p align="center">Розвиток державності у Межиріччі</p> <p>1.Перші державні утворення на території Месопотамії. Політичний та соціально-економічний розвиток міст-держав.</p> <p>2.Аккадське царство. Нашестя кутіїв.</p> <p>3.Месопотамія доби III династії Ура.</p> <p>4.Вавилонський період в історії Межиріччя.</p> <p>5. Господарство та соціальна структура вавилонського суспільства за Законами Хаммурапі</p>	2
2.	<p align="center">Політична історія Стародавньої Індії</p> <p>1. Індська цивілізація. Заселення Північної Індії аріями.</p> <p>2. Зародження цивілізації в долині Гангу.</p> <p>3. Завоювання Олександра Македонського.</p> <p>4. Імперії Маур'їв і Гуптів.</p> <p>5. Соціально-економічний та політичний лад стародавньої Індії за Законами Ману (економіка, система варн і каст (джаті), рабство).</p>	2
3.	<p align="center">Централізація Стародавнього Китаю</p> <p>1 Реформи Шан Яна та виникнення централізованої імперії Цінь.</p> <p>2. Реформаційна діяльність Цінь Шіхуана та розпад імперії Цінь.</p> <p>3.Імперія Хань в кінці III ст. до н. е. – на поч. I ст. н. е.:</p> <p>а) особливості політичного режиму Лю Бана та У Ді;</p> <p>б) реформи Ван Мана та повстання червонобрових.</p> <p>4.Повстання жовтих пов'язок та занепад імперії Хань у II ст. н. е.</p>	2
4.	<p align="center">Афінський поліс VII – V ст. до н. е.</p> <p>1 .Аттіка наприкінці VII – на поч. VI ст. до н.е.: держава, суспільство, економіка.</p> <p>2.Законодавство Драконта та його значення.</p> <p>3.Прихід до влади та реформаційна діяльність архонта Солона.</p> <p>4.Тиранія Пісістрата і Пісістратидів.</p> <p>5.Зміни в соціально-економічному та політичному житті Афінського поліса за Клісфена.</p>	2
5.	<p align="center">Держава Олександра Македонського</p> <p>1. Прихід до влади Олександра III Македонського та його зовнішня політика.</p> <p>2. Держава Олександра Македонського та її розвиток.</p> <p>3.Утворення елліністичних держав : особливості економічного та політичного устрою. Суть еллінізму.</p>	2
6.	<p align="center">Римська держава в добу республіки та принципату (V ст. до н. е. – I ст. н. е.)</p> <p>1. Державні інституції Римської республіки (V – III ст. до н. е.):</p> <p>а) внутрішній орган влади – коміції;</p> <p>б) виконавча система: сенат, магістратури.</p> <p>2.Еволюція економічної системи Римської республіки: провінційна система, формування великого землеволодіння (латифундії та вілли) в епоху Пізньої Республіки.</p> <p>3. Зміни в державній організації Римської республіки у II – I ст. до н. е.</p> <p>4. Державна структура принципату за Октавіана Августа: комісії, сенат, магістратури. Соціальна політика Августа.</p>	2
7.	<p align="center">Франкське королівство епохи Каролінгів</p> <p>1. Прихід до влади Каролінгів.</p> <p>2. Завоювання франків за Карла Великого. Особа Карла Великого в</p>	2

	історії. 3. Організація влади за Карла Великого. 4. Занепад Каролінгської імперії. Верденський поділ.	
8.	Середньовічна Англія. Велика Хартія вольностей 1215 р. в історії Англії. 1. Нормандське завоювання. Реформи Генріха II. Ослаблення королівської влади в XIII ст. 2. Політична боротьба в Англії на початку XIII ст. Прийняття Великої Хартії вольностей. 3. Політичний устрій та судово-адміністративна система Англії, соціальні права населення за Хартією. 4. Виникнення парламенту. Державний устрій в XIV– XV ст.	2
9.	Виникнення і розвиток середньовічної держави в Польщі. IX – друга половина XVI ст. 1. Утворення і розвиток Польського князівства. Перша польська династія Пястів. 2. Прийняття християнства Мешком I. 3. Німецька колонізація в Польщі в XII ст. Поділ Польщі на удільні князівства. 4. Польське королівство в XIV- XVI ст.	2
10.	Становлення та розвиток Чеського королівства (IX–XIV ст.). 1. Утворення держави Пржимисловичів. 2. Чеське королівство у XIII ст. 3. Політична ситуація в Чехії в першій третині XIV ст. 4. Чеська корона за правління Карла IV.	2
11.	Географічні відкриття європейців у XVI – I пол. XVII ст. 1. Причини та передумови Великих географічних відкриттів (експедиції Х. Колумба, Васко да Гама, Ф. Магелана). 2. Початок колоніальних захоплень європейських держав: колоніальні захоплення португальців та іспанська колонізація Карибського басейну. 3. Географічні відкриття в басейні Тихого океану в II пол. XVI – на поч. XVII ст. 4. Наслідки Великих географічних відкриттів.	2
Змістовий модуль 2. Політична історія країн Європи, Америки та Азії в нову та новітню епоху.		
12.	Буржуазні революції у Нідерландах (XVI в.) та у Англії (XVII в.) 1. Причини, характер та історичне значення Нідерландської буржуазної революції. 2. Англійський абсолютизм і опозиція. 3. Довгий парламент та його революційна діяльність. 4. Громадянські війни. 5. Індепендентська республіка та її внутрішня і зовнішня політика. 6. Криза республіки і протекторат Кромвеля.	2
13.	Американська буржуазна революція XVIII ст. 1. Соціально-економічний та політико-правовий стан північно-американських колоній. 2. Ідеологія американського Просвітництва та революційно-політичний рух.	2

	<p>3.Війна за незалежність і консолідація державної влади. 4.Конституційний устрій США. 5.Становлення двопартійної системи : федералісти і республіканці. 6.Внутрішня і зовнішня політика перших президентів США.</p>	
14.	<p>Тема 14. Велика французька буржуазна революція XVIII ст 1.Криза французького абсолютизму і соціально-політична ситуація напередодні революції. Політичні клуби та їх лідери. 2.Конституції 1791 і 1793 р. : порівняльний аналіз. 3.Політична система якобінської диктатури і політика терору. 4.Термідоріанський переворот: розрив і послідовність революції.</p>	2
15.	<p>Німецька імперія у 1871-1914 рр. 1.Конституція 1871р. і партійно-політична система. 2.Внутрішня і зовнішня політика канцлера О. фон Бісмарка. 3.Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Німеччини у кінці XIX- на початку XX ст. 4.Перехід до світової політики і пропаганда зовнішньої експансії.</p>	2
16.	<p>Фашистські режими у Європі у 20-30-ті роки XX ст. 1.Причини виникнення фашизму та умови приходу його до влади. 2.Організаційна структура фашизму та його ідеологія і пропаганда. 3.Фашистські режими в Італії та Німеччині : порівняльний аналіз. 4.Масова свідомість в умовах фашистської влади. 5.Агресивні акції в Європі та підготовка світової війни.</p>	2
17.	<p>Друга світова війна 1939-1945 рр. та її наслідки 1.Міжнародні відносини напередодні війни. Пакт Молотова-Ріббентропа. 2.Війна СРСР проти Фінляндії. 3.Німецько-радянська війна: аналіз причин та головних подій. 4.Антигітлерівська коаліція та її конференції у Ялті і Постдамі. 5.Підсумки та наслідки другої світової війни.</p>	2
18.	<p>“Холодна війна” у контексті всесвітньої історії 1.Причини, цілі та форми “холодної війни”. 2.Розкол Німеччини і “німецьке питання” у світовій політиці. 3.Формування військово-політичних блоків та політика їхнього протистояння. 4.Головні зовнішньополітичні доктрини СРСР та США. 5.Підсумки і уроки “холодної війни”.</p>	2
19.	<p>Соціально-політичний розвиток СРСР та країн Східної Європи у 1945-1985 рр. 1.Вплив СРСР на суспільно-політичний розвиток країн Східної Європи. 2.Етапи та особливості соціалістичного розвитку у СРСР і в країнах Східної Європи. 3.Кризові явища соціалізму у 50-60-ті роки. 4.СРСР і країни Східної Європи у системі міжнародних відносин.</p>	2
20.	<p>Китай у II половині XX – на початку XXI ст. 1.Громадянська війна у Китаї (1945 – 1949 рр.): причини та</p>	2

	наслідки. 2.Становлення КНР: основні риси ідеології та політики. 3.Реформи Ден Сяопіна. 4.Головні аспекти зовнішньої політики.	
21.	Японія у II половині XX – на початку XXI ст. 1.Характерні риси соціально-політичного розвитку Японії післявоєнного часу. 2.Політика структурної перебудови японської економіки. 3.Структура і функціонування партійно-політичної системи Японії. 4.Японія у міжнародних відносинах.	2
Разом		42

8. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

У ході вивчення навчальної дисципліни “Всесвітня політична історія” для передачі великого масиву інформації (факти, дати, імена, висновки, оцінки) застосовується пояснювально-ілюстративний метод; при розгляді окремих питань використовується метод проблемного викладу. При самостійному вивченні студентами джерел та літератури застосовується дослідницький метод. Наочні методи (ілюстрування, показ) дають можливість студентам краще засвоїти новий матеріал. При вивченні проблемних питань застосовуються дискусійні методи.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

10. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

З метою діагностики успішності студентів використовуються:

- усне опитування на семінарських заняттях;
- тематичні письмові самостійні роботи;
- письмові контрольні роботи;
- виконання тестових завдань;
- співбесіди на консультаціях
- іспит, як підсумковий засіб діагностики успішності.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

- поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 40 балів);
- модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Поточний контроль (мах - 40 балів)		Модульний контроль (мах - 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	12 балів як середнє арифм. + 8 балів за активність	30	30	100

До поточної модульної оцінки додаються бали за активну навчальну діяльність протягом семестру:

- 8 балів додаються, якщо на 75% практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення;
- 3 бали додаються, якщо на 25 % практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє

		наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо

		викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах
--	--	---

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на контрольних роботах

1 бал – студент може розрізнити об’єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

2 бали – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об’єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв’язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді.

4 бали – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

6 балів – Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

8 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв’язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

10 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

12 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв’язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв’язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

14 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу.

16 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить

аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

18 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них.

20 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C	Задовільно	
67 -74	D		
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

ДЖЕРЕЛА ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ВСЕСВІТНЯ ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ”

Змістовий модуль 1. Стародавній Схід, античний світ та епоха Середньовіччя.

Джерела.

1. Аристотель. Афинская полития. – Л., 1936.
2. Геродот. История. В 9 кн. – Л: Наука, 1972.
3. Гросман Ю. М., Лісовий І. А. Історія стародавнього світу: Практикум. – Львів: Вища школа, 1985.
4. Історія західноєвропейського середньовіччя. Хрестоматія / упор. М. О. Рудь. – К., 2005.
5. История средних веков : Хрестоматия / В. Е. Степанова, А. Я. Шевеленко. – М., 1988. – Ч. I.
6. Ксенофонт. Греческая история // Историки античности. В 2 томах. Том 1. – М.: Правда, 1989.
7. Памятники средневековой латинской литературы X–XIII веков. – М., 1972.
8. Плутарх. Избранные жизнеописания. В 2 томах. – М.: Правда, 1987.

9. Практикум по истории древнего мира / Сост. Н. Л. Пронина и И. С. Свенцицкая. – М.: Просвещение, 1972.
10. Практикум по истории древнего мира / Под ред. И. С. Свенцицкой. – М.: Просвещение, 1981.
11. Практикум по истории средних веков / Сост. М. Л. Абрамсон и др. – М., 1988.
12. Тит Ливий. История Рима от основания города. Т.1. – М.: Наука, 1969.
13. Тематическая хрестоматия по истории древнего мира / Под ред. Н. Н. Пикуса. – М.: Изд-во МГУ, 1963.
14. Фукидид. История // Историки античности. В 2 томах. Том 1. – М.: Правда, 1989.
15. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. В. В. Струве, Д. Г. Редера. – М.: Изд-во вост. лит, 1963.
16. Хрестоматия по истории древнего мира / Под ред. В. Г. Боруховича. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1973.
17. Хрестоматия по истории древнего мира / Сост. Ю. С. Крушкол и др. – М.: Просвещение, 1975.
18. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. М. А. Коростовцева и др. – М.: Высшая школа, 1980.
19. Хрестоматия по истории древнего мира / Сост. Е. Черкасова. – М., 1991.
20. Хрестоматия по истории средних веков / Под ред. С. Д. Сказкина: В 3-х т. – М., 1961.
21. Хрестоматия памятников феодального государства и права стран Европы / Под ред. В. М. Корецкого. – М., 1961.
22. Хрестоматия по истории южных и западных славян. В 3-х т. Т. 1. Эпоха феодализма / отв. ред. М. Фрейденберг. – Минск, 1987.

Навчальні посібники

23. Авдиев В.И. История Древнего Востока. – М., 1970.
24. Античная цивилизация / Отв. ред. В. Д. Блаватский. – М.: Наука, 1983.
25. Балух В. О. Історія античної цивілізації. – Том 1. Стародавня Греція. – Чернівці: Наші книги, 2007.
26. Балух В. О. Історія античної цивілізації. – Том 2. Стародавній Рим. – Чернівці: Наші книги, 2008.
27. Балух В.О., Макар Ю. І. Історія Стародавньої Греції: Курс лекцій. – Чернівці: Золоті літаври, 2001.
28. Виппер Р. В. История средних веков. Курс лекций. – К., 1996.
29. Годер Г. И. Методическое пособие по истории древнего мира. – М.: Просвещение, 1977.
30. Джеджора О. Історія європейської цивілізації. – Львів, 1999.
31. Древние цивилизации. Под общей ред. Г. М. Бонград-Левина. – М.: Мысль, 1989.
32. Зашкільняк Л. О. Крикун М. Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2002.
33. История Древнего Востока / Под ред. В. И. Кузицина. – М., 1979.
34. Источниковедение истории древнего Востока. – М., 1984.
35. История Китая с древнейших времен до наших дней. – М., 1974.
36. История древнего Рима / Под ред. В. И. Кузицина. – М.: Высшая школа, 2001.
37. История Европы с древнейших времен до наших дней. В 8 т. – М., 1992.
38. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.) Курс лекцій: Навч. посібник / В. І. Яровий, П. М. Рудяков, В. П. Шумило та ін. – К., 2001.
39. История средних веков: В 2т.: Учебник / Под ред. С. П. Карпова. – М., 1998.
40. История средних веков / Под ред. З. В. Удальцовой и С. П. Карпова. – М., 1990– 1991. – Т. 1,2.
41. История средних веков / Под ред. Н. Ф. Колесниченко. – М., 1980 (2-е изд. – М., 1986).
42. История средних веков: В 2-х т. / Под общей ред. С. Д. Сказкина. – М., 1966. (2-е изд. – М., 1977).

43. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студ. / за ред. Л. Зашкільняка. – Львів, 2001.
44. История южных и западных славян. Курс лекций. – М., 1979.
45. История южных и западных славян: В 2 т. Т. I. Средние века и Новое время: Учебник / под ред. Г. Ф. Матвеева и З. С. Ненашевой. 2-е издание. – М. 2001.
46. Кенигсбергер Г. Средневековая Европа. 400–1500 годы. – М., 2001.
47. Кіндер Г., Хільгеман В. Всесвітня історія: dtv-Atlas / Пер. з нім. – К, 2001.
48. Крижанівський О. П. Історія стародавнього Сходу. Підручник для студентів. – Київ: ЛИБІДЬ, 2009.
49. Лісовий І. А. Античний світ у термінах і назвах. – Львів: Вища школа, 1988.
50. Миллард Э. Атлас древнего мира. – Лондон-Москва, 1996.
51. Немировский А. И. История Древнего мира: Античность: Учеб. для студентов высш. учеб. заведений: В 2 ч. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000.
52. Семенов В. Ф. История средних веков. – 4-е изд. – М, 1975.
53. Семенов В. Ф. Історія середніх віків. – Вид. 3-є. – К, 1975.
54. Смолин Г. Я. Источниковедение древней истории Китая. – Л., 1987.
55. Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах і поняттях. – Луцьк: Надстир'я, 1992.
56. Хлезов А. А. Краткий курс истории средних веков. – СПб, 2006.
57. Чорний В. П., Чорний А. В. Історія південних і західних слов'ян. – Рівне, 2000.
58. Штокмар В. В. История Англии в средние века. Учебное пособие. – Л., 1973.

Монографії

1. Ададуров В. Історія Франції: Королівська держава та створення нації до кінця XVIII ст. – Львів, 2002. – Р. 4.
2. Античная Греция. Проблемы развития полиса: В 2 т. – М: Наука, 1983.
3. Блаватский В. Д. Ахейская Греция во втор. тис. до н.е. – М: Наука, 1966.
4. Васильев Л. С. Проблемы генезиса Китайского государства. – М., 1983.
5. Васильев Л. С. Проблемы генезиса китайской цивилизации (Формирование основ материальной культуры и этноса). – М., 1976.
6. Вил Дюрант. Жизнь Греции. – М.: КРОН - ПРЕСС, 1997.
7. Глушкина Л. М. Проблемы социально-экономической истории Афин IV в. до н. э. – Л.: Изд-во Ленинград. гос. пед. ин-та, 1975.
8. Глушкина Л. М. О специфике греческого классического полиса в связи с проблемой его кризиса // ВДИ. – 1973. – №2.
9. Гулар Р. Карл Великий. – М., 2003
10. Гутнова Е.В. Возникновение английского парламента. – М, 1960.
11. Дейвіс Н. Європа. Історія. – К., 2000.
12. Древний Рим. Государственное устройство. Искусство. Наука. Философия / Под ред. В. Бутромеева. – М.: Современник, 1997.
13. Европа в средние века: Экономика, политика, культура. – М., 1972.
14. Егоров А. Б. Рим на грани эпох. Проблемы рождения и формирования принципата. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1985.
15. Ильин Г. Ф. Древневосточное общество и проблемы его социально-экономической структуры // ВДИ, 1983. – № 3.
16. Ильин Г. Ф. Особенности рабства в древней Индии // ВДИ. – 1951. – № 1
17. Ильин Г. Ф. Шудры и рабы в древнеиндийских сборниках законов // ВДИ. – 1959. – № 2
18. История Востока: в 6 т. – Т.1. Восток в древности. – М., 2000.
19. История Европы. В 8 томах. – Том I. Древняя Европа. – М, 1988.
20. История Европы, – Т. 2. Средневековая Европа. – М., 1992.
21. История Китая. – М., 1998.

22. История Китая с древнейших времен до наших дней. – М., 1974.
23. Кнабе Г.С. Древний Рим - история и повседневность. Очерки. – М.: Искусство, 1986.
24. Колесницкий Н. Ф. Феодалное государство. VI–XV вв. – М., 1967.
25. Контамин Ф. Война в средние века. – СПб., 2001.
26. Корсунский А. Р. Образование раннефеодального государства в Западной Европе. – М., 1963.
27. Корсунский А. Р., Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи и возникновение германских королевств (до середины VI в.). – М., 1984.
28. Котельникова Л. А. Феодализм и город в Италии в VIII–XV вв. – М., 1987.
29. Крюков М. В., Переломов Л.С. и др. Древние китайцы в эпоху централизованных империй. – М., 1983.
30. Ксамби Д. Культура и цивилизация древней Индии. Исторический очерк. – М., 1991.
31. Кутшеба С. Очерк истории государственного и общественного строя Польши / История Польши. – М., 2002.
32. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада. – М., 1992.
33. Лебек С. Происхождение франков V–IX века. – М., 1993.
34. Леваидовский А. П. Карл Великий. Через Империю к Европе. – М., 1995.
35. Лозииский С. Г. История папства. – М., 1986.
36. Лот Ф. Последние Каролинги. – СПб., 2001.
37. Люблинская А. Д. Французский абсолютизм в первой трети XVII века. – Л., 1965.
38. Люблинская А. Д. Франция при Ришелье: французский абсолютизм в 1630–1642 гг. – Л., 1982.
39. Маяк И. Л. Рим первых царей. Генезис римского полиса. – М.: Изд-во МГУ, 1983.
40. Маяк И. Л. Взаимоотношения Рима и итальянцев в III–II вв. до н.э. – М.: Изд-во МГУ, 1971.
41. Немировский А. И. К вопросу о времени и значении реформы Сервия Туллия // ВДИ. – 1984. – № 2.
42. Ольдебург С. Ф. Культура Индии. – М., 1991.
43. Перруа З. Столетняя война. – СПб., 2002.
44. Петрушевский Д. М. Очерки из истории средневекового общества и государства. – М., 2003.
45. Погодин А. Л. Очерк истории Польши / История Польши. – М., 2002.
46. Политические структуры эпохи феодализма в Западной Европе (VI–XVII вв.). – Л., 1990.
47. Польская С. А. Французский монарх, церковь и двор: ролевое участие сторон в церемонии посвящения // Королевский двор в политической культуре средневековой Европы. Теория. Символика. Церемониал. – М., 2004.
48. Райцес В. И. Жанна д'Арк: факты, легенды, гипотезы. – СПб., 2003.
49. Смирин М. М. Германия эпохи Реформации и Великой Крестьянской войны. – М., 1962.
50. Соловьев Е. Ю. Мартин Лютер – выдающийся деятель немецкой и европейской истории // Вопросы истории. – М., 1983.
51. Тарле Е. В. История Италии в средневековье. – М., 2003.
52. Терешкович В. В. Основные проблемы истории средневекового города. – М., 1960.
53. Традиции образования и воспитания в Европе XI–XVII вв. – Иваново, 1995.
54. Травельян Д. М. Социальная история Англии. Обзор шести столетий от XVI в.: к истории торговли и капитала в Англии // Средние века. – М., 1981.
55. Утченко С. Л. Древний Рим. События. Люди. Идеи. – М., 1969.
56. Утченко С. Л. Кризис и падение Римской республики. – М.: Наука, 1965.
57. Утченко С. Л. Юлий Цезарь. Изд. 2-е, дополн. – М.: Мысль, 1984.

58. Утченко С. Л. Цицерон и его время. – М.: Мысль, 1973.
59. Федорова Г. В. Люди императорского Рима. – М.: Изд-во МГУ, 1990.
60. Хафнер Г. Выдающиеся портреты античности. 337 портретов в слове и образе. – М.: Прогресс, 1984.
61. Хачатурян Н. А. Сословная монархия во Франции XIII–XV вв. – М., 1989.
62. Хачатурян Н. А. Город в системе феодальной формации // Вопросы истории. – 1983. – № 1.
63. Хефлинг Г. Римляне, рабы, гладиаторы. Спартак у ворот Рима. – М.: Мысль, 1992.
64. Черкасов Ю. Кардинал Ришелье. – М., 1990.
65. Чистозвонов А. Н. О социальной природе средневекового бюргерства (постановка проблемы) // Средние века. – М., 1982. – Вып. 45.
66. Чистозвонов А. Н. Реформация как фактор германской истории XVI века // Средние века. – М., 1985. – Вып. 48.
67. Чистозвонов А. Н. Нидерландская буржуазная революция XVI века. – М., 1958.
68. Чистозвонов А. Н. Реформационное движение и классовая борьба в Нидерландах в первой половине XVI века. – М., 1964.
69. Якобсон В. А. Возникновение писаного права в древней Месопотамии // ВДИ. – 1981. – № 4.
70. Ястребицкая А. Л. Европейский город: средние века – раннее Новое время. Введение в современную урбанистику. – М., 1993.
71. Ястребицкая А. Л. Западноевропейский город в средние века // Вопросы истории. – 1978. – № 4.
72. Ястребицкая А. Л. Малые города как проблема сравнительно-исторического изучения европейского средневекового города // Средние века. – М., 1988. – Вып. 51.

Змістовий модуль 2. Політична історія країн Європи, Америки та Азії в нову та новітню епоху.

- Английская реформация. Под ред. Ю.М.Сапрыкина. М., 1990.
- Барг М.А. Великая английская революция в портретах ее деятелей. М., 1991.
- Барг М.А. Шекспир и история. М., 1976.
- Дмитриева О.В. Социально-экономическое развитие Англии в XV I в. М. 1990.
- Кузнецов К.А. Английская палата общин при Тюдорах и Стюартах. Одесса, 1915.
- Мор Томас. Утопия. М., 1978.
- Мор Томас. Эпиграммы. Истоия Ричарда III . М., 1973.
- Федоров С.Е. Пуританиза и общество в стюартовской Англии (Позднее, политика. М., 1991.
- Иванов Р.Ф. Франклин. М., 1972.
- История внешней политики и дипломатии США. 1775-1877 гг. М., 1994.
- Конституция США : История и современность. М., 1988.
- Мишин А.А., Власихин В.А. Конституция США : политико-правовой комментарий. М., 1986.
- Политические институты США : история и современность. М., 1988.
- Согрин В.В. Идеология в американской истории от отцов-основателей до конца XX века. М. 1995.
- Согрин В.В. Политическая история США XVII-XX вв. М., 2001.
- Токвиль Алексис Шарль Анри де. Демократия в Америке. М., 1992.
- Уилсон Дж. Американская политическая система //США : ЭПИ. – 1997. – № 2.
- Хофстендтер Р. Американская политическая традиция и ее создатели. – М., 1992.
- Конституция и законодательные акты буржуазных государств XV II - XVIII вв. М., 1957.
- Талейран. Мемуары. Екатеринбург : Изд. Урал. Ун-та, 1997.

- Гордон А.В. Падение жирондистов. Народное восстание в Париже 31 мая - 2 июня 1793г. М., 1988.
- Карлейль Т. Французская революция. История М., 1991.
- Манфред А.З. Великая французская революция. М., 1983.
- Бебель А. Из моей жизни. М., 1963.
- Айзин Б.А. Альтернативы германской политики в конце XIX – нач. XX вв. // ННИ. – 1992. -№ 4.
- Барахова И.В. Создание союза трех императоров. / Россия и Германия. Вып.1. Отв ред Б.М. Туполев. М.,1998.
- Зубов В.В. Идея превентивной войны против России в планах германского штаба. Конец 80-х годов XX I века. / Россия и Германия. Вып. 2. Отв. Ред. Б.М. Туполев. М., 2001.
- Людвиг Э. Бисмарк. М., 1999.
- Людвиг Э. Последний Гогенцоллерн (Вильгельм II). М., 1991.
- Первая мировая война: дискуссионные проблемы истории. Отв. ред. Ю.А. Писарев, В.А. Мальков. М., 1994.
- Первая мировая война и проблемы политического переустройства в Центральной и Юго-Восточной Европе. Отв. ред. В.И. Беляев. М., 1991.
- Первая мировая война. Пролог XX века. В.Л. Мальков. М., 1998.
- Писарев Ю.А. Тайны первой мировой войны : Россия и Сербия 1914-1915 гг. М., 1990.
- Рассел Б. Мудрость Запада : исторические исследования западной философии в связи с общими и политическими обстоятельствами. М., 1998.
- Год кризиса, 1938-1939 : Документ ы и материалы. В 2 т. Редколлегия : Бондаренко А.П. и др. М., 1990.
- Нюрнбергский процесс. Сборник материалов. В 7 т. М., 1961.
- Советско-германские документы 1939-1941 гг. Из архива ЦК КПСС // ННИ, 1993, № 1.
- Кто есть кто во Второй мировой войне : словарь / под ред. Киган Д. М.,2000.
- Вишлѐв О.В. Наконуне 22 июня 1941 года. Документальные очерки. М., 2001.
- Война и политика, 1939-1941. Отв. Ред. А.О. Чубарян, Г.Городецкий. М.,2000.
- Городецкий Г. Роковой самообман : Сталин и нападение Германии на Советский Союз. Пер. с англ. М., 2001.
- Движение Сопротивления в Западной Европе. 1939-1945. М., 1990.
- Итоги второй мировой войны : Выводы побежденных / К. Типпельскирх, К. Кессельринг, Г.Гудериан и др. Спб.; М., 1999.
- Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. Париж – Нью – Йорк – Львів, 1993.
- Кульков Е.Н. Советский Союз в военно-политических планах нацистской Германии (1933-1941 гг.) / Россия и Германия. Вып. 1. Отв ред Б.М. Туполев. М., 1998.
- Кульков Е.Н. Пакт трех держав и операция Барбаросса / Россия и Германия. Вып. 2. Отв. ред. Б.М. Туполев. М., 2001.
- Лиддел Гарт Б. Вторая мировая война. М.; Спб., 1999.
- Маннергейм К.Г. Мемуары. Пер. с финс. М., 1999.
- От «Барбароссы» до «Терминала» : взгляд с Запада. М., 1988.
- Грайнер Б. Американская внешняя политика от Трумэна до наших дней. М., 1986.
- Дашкевич А.В. На роздоріжжі : виклики сучасності і парадокси зовнішньої політики США. К., 1996.
- Киссинджер Г. Дипломатия. М., 1997.
- Коваль И.Н. Последняя битва «холодной войны». Восточноевропейская политика сверхдержав в концепциях зарубежной политологии (80-е- нач. 90-х гг.) Одесса, 1999.
- Попова Е.И. Внешняя политика США в американской политологии. М., 1987.
- Смирнов П.Е. США и Западная Европа : борьба за влияние в восточноевропейском регионе //США :
- Холодная война. Новые походы. Новые документы. М., 1995.
- История южных и западных славян. Т.1-2. Под ред. Г.Ф. Матвеева и

- З.С. Ненашевой. Изд-во Моск. Ун-та. 1998.
- Верт Н. История Советского государства. М., 1992.
- Новейшая история Отечества. XX век. Учебник для вузов В 2-х т. М., 1998.
- Орлов А.С. Георгиев В.А., Георгиева Н.Г., Сивохина Т.А. История России. Учебник 1999. Восточная Европа в документах российских архивов. 1944-1953. Т.1. 1944-1948. М.; Новосибирск, 1997.
- Конституции государств Центральной и Восточной Европы / Отв. ред. В.Н. Варламова. М., 1997.
- Аксютин Ю.В., Волобцев О.В. XX съезд КПСС : новации и догмы. М., 1992.
- Семиряга М.И. Как мы управляли Германией. Политика и жизнь М., 1995.
- Согрин В.В. Политическая история современной России. М., 1994.
- Тоталитаризм. Исторический опыт Восточной Европы. М., 1995.
- Горбачов М.С. Реформы и жизнь. В 2-х т. М., 1995.
- Несостоявшийся юбилей : Почему СССР не отпраздновал своего 70-летия. Сб. документов. М., 1992.
- Сахаров А.Д. Воспоминания. В 2-х т. М., 1996.
- Очаги тревоги в Восточной Европе. Драма национальных противоречий. М., 1994.
- Политический ландшафт стран Восточной Европы середины 90-х годов. М., 1997.
- Россия в XX веке : Реформы и революции. В 2-х т. Под общей ред. Г.Н. Севостьянова. М., 2002.
- Российская элита : Психологические портреты. Сост. О.В. Давыдов. М., 2000.
- Российское государство и общество. XX век. Изд-во Москв. ун-та, 1999
- Социокультурные процессы в странах Восточной Европы (после второй мировой войны). М., 1992.
- Филитов А.М. Германский вопрос : от раскола к объединению. М., 1993.
- Європейський Союз. Консолідовані договори. К., 1999.
- Бураковський І., Немиря Г., Павлюк О. Дорога в майбутнє – дорога в Європу. Європейська інтеграція України. К., 2000.
- Веселовський С.Г. Європейські політичні комунікації : Конспект лекцій. К., 1999.
- Горун С.Д. Проблеми інтеграції України до Європейського Союзу : Навчальний посібник. К., 1999.
- ЕС в системе международных отношений. М., 1986.
- Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз : заснування і етапи становлення. К., 2001.
- 1992 год : новые контуры Западной Европы. Отв. ред. В.А. Мартынов. М., 1992.
- Манжола В.А., Копійка В.В. Європейський Союз у міжнародних відносинах : Конспект лекцій. К., 1998.
- Общественный процесс и гуманитарная Европа. Роль университетов. М., 1995.
- Расширение ЕС на Восток: предпосылки, проблемы, последствия./ Ин-т МЭМО. М., 2003.
- Сиджанский Д. Федералистское будущее Европы : От Европейского сообщества до Европейского Союза. М., 1998.
- Стрежнева М.В. Великобритания и Западная Европа. М., 1998.
- Шенаев В.Н. Особенности экономического развития Западной Европы. М., 1993.
- История Китая. 3-е изд., испр и доп. Под ред. Меликсетова А.В. М., 2004.
- Китай на пути модернизации и реформ 1949 – 1999. М., 1999.
- Титаренко М.Л. Китай: цивилизация и реформы. М., 1999.
- История Японии. Под ред. Жукова А.Е. М., 1998.
- Васильев Л.С. История Востока. Т. 1,2. М., 1999.
- Лісничий В.В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн. Навчаль. посіб. 2-е вид., випр. К., 2004.
- Молодякова Э.В. «Неординарная демократия в Японии – Япония: мифы и реальность.». М., 1999.

Шаповал В. Зарубіжний парламентаризм. К., 1993.
Шишов А. Разгром Японии и самурайская угроза. М., 2005.
Япония: поиски обновления. М., 1995.
Япония 90-х: кризис системы или временные сбои. М., 1998.